

“Wij zoeken Kempense vrouwen met impact”

Gazet van Antwerpen/Citta : Kempen - 17 Apr. 2021
Pagina 12

Het Vlaams Architectuurinstituut wil creatieve, inspirerende vrouwen die hun stempel op de omgeving drukken uit de schaduw halen. Met het toevoegen van artikelen op de online encyclopedie Wikipedia wil het de achterstand inhalen. In de Kempen neemt AR-TUR het voortouw in de zoektocht naar vrouwelijke rolmodellen, zoals textielontwerpster Anita Evenepoel.

“Wij konden moeilijk geloven dat een vrouwelijke artieste den zwaren fresco-arbeid geheel en al alleen tot een goed einde zou kunnen brengen...” Een anonieme collega van ons beschrijft op 3 september 1937 de gekruisigde Christus in de kerk-ruïne van Onze-Lieve-Vrouw Ten Troon in Grobbendonk. Die werd geschilderd door Rafaëla Van den Brande, een kunstenares die in het Lierse Begijnhof woonde. Het gebruik van fresco's voor religieuze taferelen was op dat moment ongebruikelijk. Maar blijkbaar nog veel ongebruikelijker was het dat een vrouwelijk kunstenaar zo'n huzarenstukje in haar eentje klaarspeelde.

Heel wat vrouwen droegen bij aan onze ontworpen omgeving, van (interieur)architectes en grafisch ontwerpsters over kunstenaresses tot modeontwerpsters en productdesigners. Toch bleven en blijven velen van hen onder de radar van erfgoedinstellingen, onderzoekers en verzamelaars. Daardoor vallen ze ook buiten beschouwing van de canon, zijn er minder rolmodellen en houdt het systeem zichzelf in stand. “Ik heb het zelf gemerkt tijdens mijn opleiding architectuur, waarin ik twee vrouwelijke docenten ben tegengekomen”, vertelt Evelien Pieters, zakelijk leider van AR-TUR, het centrum voor architectuur, stedelijkheid en landschap in de Kempen. “Nochtans is de verhouding tussen mannelijke en vrouwelijke studenten in de opleidingen al heel lang fifty-fifty. Vrouwen stappen sneller uit het vak dan mannen. Maar ze worden ook actief uit de geschiedenis geschreven. Denise Scott Brown en Robert Venturi waren een koppel en hadden samen een architecturenbureau. Toch won hij in 1991 de Pritzker Prize, zeg maar de Nobelprijs voor architectuur, en niet zij.”

Natuurbescherming

AR-TUR en andere partnerorganisaties verspreidden de oproep van het Vlaams Architectuurinstituut naar inspirerende vrouwen onder hun netwerken. Dat leverde al enkele interessante, voorlopig minder bekende namen op. “Het Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete suggereerde Catharina 'Käthe' Bonefske. Zij was pianiste en gehuwd met schilder Oscar Delaunois. Samen richtten ze in 1910 de Vereniging tot Behoud van Natuur- en Stedenschoon op, vandaag is dat de Koninklijke Vereniging voor Natuur- en Stedenschoon. Zo stond Käthe aan de wieg van de natuurbescherming van onder meer Landschap De Liereman en het Grotenhoutbos en drukte ze onmiskenbaar haar stempel op onze omgeving. Onze oproep is bewust heel breed gehouden.”

Een ander voorbeeld is Carla Molenberghs, oprichtster en directrice van Huis Perrekes in Oosterlo (Geel), een vzw die mensen met dementie opvangt. Daarvoor werd door NU Architectuuratelier, in nauwe samenwerking met Carla als opdrachtgever, een voormalige dokterswoning verbouwd en uitgebreid. Bovendien ontwikkelden ze samen een wiegbed waarin bewoners zachtjes in slaap kunnen schommelen. “Vrouwen kunnen ook hun stempel drukken in bepalende rollen, als opdrachtgever of in een bureau”, legt Evelien uit. “Zo weten we dat heel wat opdrachten voor woningen naar architecten uit de Turnhoutse School gingen dankzij vrouwennetwerken.”

Rubberen juwelen

Een van de eerste namen op de shortlist was die van de Turnhoutse Anita Evenepoel (76). Ze is juweelontwerpster, materiaalspecialiste en textielontwerpster. Met Prêt à Partir had ze elf jaar lang een eigen collectie eigenzinnige jassen. Ze ontvangt ons in haar atelier in Antwerpen, in het gebouw van kunstorganisatie De Veerman. “Vanmiddag geef ik een masterclass aan een groep studenten van de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten. Ik ben gepassioneerd door nieuwe materialen en de mogelijkheden die ze bieden. Dat probeer ik door te geven aan mijn studenten: speel, experimenteer, probeer dingen uit.”

Anita begon in haar kindertijd met het naaien van poppenkleden maar volgde regentaat wiskunde en gaf vijf jaar les aan het middelbaar. Ze verhuisde naar Turnhout waar ze haar kinderen opvoedde. “Daardoor bleef het creatieve lange tijd een hobby. Ik leerde weven en vanuit Engeland waaide het idee over van juwelen gemaakt van waardeloze materialen. Zo ben ik begonnen met mijn rubberen juwelen. Een jaar later had ik al mijn eigen expo. Een van mijn juwelen is enkele jaren geleden aangekocht door het Antwerpse museum DIVA.”

De juwelen worden uitlopers van kleding en al snel experimenteert Anita met mode. Voor een expo van haar ontwerpen in de Warande bedankt ze, ze wil liever een dansvoorstelling op de planken brengen. Ze maakt kostuums voor uiteenlopende artiesten zoals de Amerikaanse zangeres Paula Abdul, vrouwenkoor Scala en hun heavy-metalproject Brides of Lucifer en het Amerikaanse dansgezelschap ISO. “Het leukste is dat ik telkens van nul mag herbeginnen. Ik zie me nog in de kelder van dat gebouw in New York zitten, werkend aan de kostuums voor de dansopvoering. Morleigh, een van de oprichtsters van ISO, is nadien getrouwd met The Edge, de gitarist van U2.”

Edit-a-thon

In 2012 won Anita de Prijs van de Vlaamse Gemeenschap voor Vormgeving dankzij haar rol “als vaandeldrager voor het experiment, een voorbeeld van hoe passie een drijfveer kan vormen”. “Zoals Anita gaan we er geen vijftig vinden”, beseft Evelien. En toch is ze geen household name en heeft ze zelfs geen eigen pagina op Wikipedia. Dat laatste wordt alvast verholpen op donderdag 27 mei. “Die dag organiseren we een edit-a-thon”, zegt Evelien. “Wie geïnteresseerd is, krijgt uitleg over hoe je artikelen op Wikipedia schrijft. Daarna willen we een hoop vrouwen toevoegen. Die nieuwe lemma's maken hen toegankelijker en beïnvloeden de zoekresultaten in Google. We gaan er voor zorgen dat de Kempense vrouwen niet uit de boot vallen.”

Ondertussen druppelen ook de eerste namen van buitenaf al binnen. “Florette van Cauwelaert was een architecte uit Westerlo. We kregen een mail van haar nichtje, die het voorbeeld van haar tante had gevolgd en nu zelf als architecte werkt. Ze stuurde ons een artikel uit 1975 over een tentoonstelling over het werk van vrouwen in 'kreatieve beroepen'. Hierin was het werk van haar tante opgenomen. Het artikel had de veelzeggende titel 'Vrouwen ontwerpen goed maar waarom ontwerpen ze niet beter?’”

Anita is alvast enthousiast over het Wiki Women Design project. “Vrouwen zijn altijd achteruitgeschoven, ik had zelf geen rolmodellen. Het is fantastisch dat iemand als Charlotte Perriand nu wel de erkenning krijgt die ze verdient. Gelukkig was ook ik op den duur niet meer 'de vrouw van' de grote architect Lou Jansen maar werd Lou 'de man van' (lacht). Mijn tip voor jonge vrouwen? Grijp de kansen als ze zich aandienen. En wees enthousiast, zo heb ik ook veel mensen aangestoken.”

Naar welke vrouwelijke ontwerper kijkt Evelien op?

“Ik vind natuurlijk dat ik een architecte moet noemen. Ik heb er uit drie verschillende generaties gekozen. Marie-José van Hee is de 'grande dame' van de Vlaamse architectuur. Els Claessens en Tania Vandebussche van ectv architecten zijn door haar opgeleid en maken een heel genereuze architectuur. En Annkatrinen Verdickt zet zich als architect in als activiste voor luchtkwaliteit, als aanjager van de protesten aan schoolpoorten in 2018.”

TEKST: WOUTER ADRIAENSEN

Copyright © 2021 Mediahuis. Alle rechten voorbehouden